

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.13 ± 9.83 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.25 โดยกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 46.15 และเกษตรกรส่วนมากมีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.07 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศศิธร แทนทอง และคณะ (2555); ชนิกันต์ และสุดารัตน์ (2557); นัฐวุฒิ และคณะ (2557) และ Norkaew et al. (2012) เนื่องด้วยที่ว่าการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับที่ต้องเรียนทุกคน เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกข้าว รองลงมา เป็นผัก และพืชไร่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนอง (2560) ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ในตำบลร้อยละ 87.19 เป็นพื้นที่ทำการเกษตร โดยร้อยละ 19.84 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นพื้นที่ทำนา สำหรับข้อมูลเบื้องต้นของด้านการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ลดา และสุชาดา (2557) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี ร้อยละ 91.00 จากหน่วยงานเกษตรกรตำบล และเกษตรอำเภอ เนื่องด้วยที่ผ่านองค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับ อบต. และระดับจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการลดใช้สารเคมีในการเกษตรมาโดยตลอด และมีการดำเนินงานในรูปแบบการอบรมให้ความรู้

สำหรับระดับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 79.37 และมีความรู้ก่อนการใช้สารเคมี ซึ่งมีค่าคะแนนความรู้อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของจารุวรรณ ไตรทิพย์สมบัติ และคณะ (2557) ซึ่งศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านห้วยสามขา ตำบลทัพรั้ง อำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา และสอดคล้องกับการศึกษาของจิราณวัฒน์ ตีสนิท (2557) ที่พบว่าพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรสถานีอนามัยตำบลน้ำเขียว อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งมีความสามารถในการอ่านและเขียน ประกอบกับสื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ทำให้สามารถรับความรู้ในด้านการใช้สารเคมีจากสื่อช่องทางต่างๆ ได้ จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง และรับรู้ข้อปฏิบัติก่อนการใช้สารเคมีได้ถูกต้อง

ด้านข้อมูลพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช พบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง โดยเกษตรกรมีพฤติกรรมในการใช้

สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเหมาะสมที่สุดลำดับแรกในระยะเวลาใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมมากเป็นลำดับแรก และพฤติกรรมที่เกษตรกรมักปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ การตรวจสอบสภาพแวดล้อมและทิศทางลมก่อนพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช รองลงมาได้แก่ เกษตรกรตรวจสอบอุปกรณ์และเครื่องมือก่อนฉีดพ่นสารเคมีทุกครั้ง และสวมถุงมือขณะดำเนินการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ลดา และสุชาติดา (2557) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านนาเหล่า อำเภอวัง จังหวัดหนองบัวลำภู และพฤติกรรมที่ปฏิบัติเหมาะสมที่สุดลำดับแรก คือ พฤติกรรมขณะพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความตระหนักรู้และระมัดระวังตัวเพื่อป้องกันสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.87$, $P < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบศรจมาศ ธนะสมบัติ (2549) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรในสวนส้มโอ: กรณีศึกษา หมู่บ้านม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.381$, $P < 0.001$)

ในด้านที่มีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.57 ± 0.29) โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ลำดับแรกได้แก่ การประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชกับ อบต. (3.73 ± 0.30) และการมีส่วนร่วมของเกษตรกรต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในลำดับสุดท้าย ได้แก่ ส่วนร่วมในการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (3.44 ± 0.28) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนอง มีกิจกรรมในแผนงานเกษตรขององค์กร คือ โครงการลดความเสี่ยงเกษตรกรจากการระบาดของศัตรูพืช ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกรสามารถรับมือกับภัยพิบัติด้านศัตรูพืช เพื่อให้สามารถดำเนินการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ทันก่อนที่จะเกิดการระบาดของศัตรูพืชและสร้างความเสียหายให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการใช้วิธีการจัดการศัตรูพืชที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนอง, 2560) แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองมีการดำเนินการด้านการลดใช้สารเคมีอยู่แล้ว แต่เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการลดใช้สารเคมีจึงควรเพิ่มบทบาทของเกษตรกรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนของการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้อาจจะเพิ่มกิจกรรมในการลดผลกระทบหลังจากใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นเพื่อยกระดับความรู้ของเกษตรกร

สรุปผล

ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมของความรู้ในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลบ้านหนูน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่มีคะแนนของความรู้ก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมากที่สุด แต่ความรู้ในการลดผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีค่าต่ำที่สุด สำหรับพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลาง โดยเกษตรกรมีพฤติกรรมขณะการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูงที่สุดซึ่งปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติเหมาะสมปานกลางเช่นกัน แต่พฤติกรรมในการลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการลดใช้สารเคมีในการเกษตรระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมต่อการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลลำดับแรกได้แก่ การประชุมประชาคม เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช

ข้อเสนอแนะ

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนูน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีกระบวนการลดใช้สารเคมีด้านการเกษตรในกิจกรรมของแผนเกษตรอยู่แล้ว และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการลดใช้สารเคมีองค์การบริหารส่วนตำบลจึงควรเพิ่มกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมการให้ความรู้ด้านการใช้สารเคมีในการเกษตร โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านการลดผลกระทบหลังจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร เช่น การสร้างความตระหนักของผลกระทบการใช้สารเคมีในการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ใช้ในระยะยาว
2. กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการลดใช้สารเคมีในการเกษตร โดยเฉพาะการวางแผนงาน/โครงการเพื่อลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่สอดคล้องกับสภาพบริบทและสภาพสังคมของพื้นที่